

Indsats i Retning af Plan og Orden. Mange af os, der fik vor første Paavirkning af Efterromantikken har efterhaanden ved Livets haarde Erfaringer arbejdet os ud af det, som Professor Kroman nylig har kaldt den romantiske Skræk for Pligt, Orden og Regelmæssighed. Vi har lært af Livet at se, at Orden er ikke en Modsætning til Frihed, men tværtimod Grundlaget derfor, Betingelsen derfor. Jeg mener, at der i Skolen som paa andre Omraader af Samfundslivet i vore Dage behøves en ny Indsats, som sagt, en Indsats af Plan og Orden, af Pligtfølelse og Tugt, om man vil — ikke i Betydning af Prygleri —, af Karakterens Udvikling og Villielivets Opøvelse, der ogsaa maa give sig til Kende i virkelig Kundskabstilegnelse. I denne Henseende kan vel nok den grundtvigske Friskole i vore Dage baade her og der have en Svaghed, som trænger til Korrektiv. Jeg kunde tænke mig, at Statsskolens bedste Sider og den grundtvigske Skoles bedste Sider kunde og burde forenes i en fri og rummelig Folkeskole, og jeg tror, at der kunde skabes en saadan fri og rummelig Folkeskole, der gav den pædagogiske Frihed fuldt Spillerum, paa samme Maade som vi mener, at saa længe vi har en Folkekirke, skal det være en fri og rummelig Folkekirke, der giver det kirkelige Initiativ det friest mulige Spillerum.

Hverken Tanken om Statstilskud eller Tanken om flydende Skolepenge er tilfredsstillende. Statstilskuddet er, som jeg har søgt at udvikle, langt fra det gamle ideelle Friskolekrav, tværtimod, og de flydende Skolepenge har Venstre enstemmigt afvist. Men jeg kunde tænke mig andre Veje og Midler indenfor selve Folkeskolens Rammer til at sikre den fulde religiøse, aandelige og pædagogiske Frihed. Der findes i den Appel'ske Menighedsraadslov af 1912 en god Paragraf, der i særlig Forstand kan kaldes Appel'sk, det er § 30, som giver et Mindretal indenfor Menigheden Ret til, hvis det er utilfreds med den Præst, som Menighedsraadets Flertal har skaffet dem, at faa en anden Præst. Saa maa de ganske vist selv lønne ham. I Anledning af § 30 i Menighedsraadsloven har man ogsaa, ved jeg, i kirkelige Kredse behandlet Tanken om det, man har kaldt flydende Kirkepenge, som skulde bidrage til at gøre denne Paragraf let gennemførlig i Livet og bidrage til at ligestille de ubemidlede med de velhavende. Jeg har imidlertid ogsaa set — det er for ganske nylig — en udpræget religiøs Mand, Kontorchef Warming, i et kirkeligt

Blad tage Afstand derfra og gøre det ud fra den Betragtning, at det vil føre til for megen Forvirring og Opløsning. Han udvikler netop der, at Ofret har sin Værdi, og jeg tror ogsaa, det er en Værdi, der har sin Berettigelse, naar der er Tale om saadanne Ting som flydende Skolepenge og flydende Kirkepenge. Ofret har sin etiske og praktiske Værdi for en sund og livskraftig Idees Fremme. Modstanden og de Anstrengelser, der skal udfoldes for at overvinde Modstanden, de Ofre, der i den Anledning skal bringes, har deres Betydning for selve Ideens Fremme i dens sundeste Form. Jeg mener, det er Betragtninger, man bør anstille, naar man taler om disse Spørgsmaal, thi sommetider har man sagt til os Socialdemokrater, naar vi nægter at gaa med til Tilskud til et eller andet Formaal, at dette er ufrindsind og frihedsfjendtligt af os, men om det er det, kommer an paa Situation, Form, Maade og Midler. Men, som sagt, selve dette at kræve et Offer af dem, der er Banebrydere og Gennemførere af en ny Idé, kan have Betydning for selve Sagen. Ingen ved det bedre end vi Socialdemokrater, ingen ved saa godt som vi, hvor megen Betydning det har haft for vor Bevægelses sunde Udvikling, at vi har maattet bringe Ofre for dens Fremme. Vi mødte ved vor Fremkomst Modstand fra alle Sider og maatte anstrenge os for at overvinde den. Havde Staten i 1871 straks taget Socialdemokraterne, Socialdemokratisk Forbund og Fagforeningerne under Armen og overvældet dem med Statstilskud, tror jeg ikke, vi havde faaet det Socialdemokrati, vi har i dette Øjeblik. Dette er en Betragtning, jeg tror, ogsaa Friskolens og Højskolens Folk gør vel i at holde sig for Øje.

Jeg vilde ønske, at vi under Udvalgsarbejdet kunde komme til en Overvejelse af, om ikke en til § 30 i Menighedsraadsloven tilsvarende Bestemmelse kunde overføres paa Folkeskolens Omraade, saa at et Mindretal kunde faa en Lærer efter sit Hoved og Hjerte, hvis det ikke var tilfreds med den Lærer, Flertallet syntes om. Fra Socialdemokratiets Side skal der intet være til Hinder herfor, tværtimod, vi ønsker den fuldeste Frihed paa alle aandelige Omraader. Vi ønsker, at Mindretallene paa alle aandelige Omraader helt skal ligestilles med Flertallet. Det vilde altsaa blive en fri Folkeskole, hvor Rammerne: Bygningen, Skolemateriellet, Lærertiløningerne, blev skabt af Staten og Kommunen — om hvorvidt en saadan friere Kreds indenfor